

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО»**

Виконала:

студентка II курсу Angl-M20z групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
з додатковою предметною
спеціальністю Мова і література
(німецька)

Лукіянець Лілія Сергіївна

Керівник:

Главацька О.І., кандидат
філологічних наук, доцент, доцент
кафедри англійської мови

Рецензент:

Боднарчук Т.В., кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри німецької мови

Кам'янець-Подільський - 2021 року

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПРИНЦИПІВ	
ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	8
1.1 Становлення та розвиток основних положень методики інтенсивного навчання іноземних мов	8
1.2 Історія виникнення та розвиток сугестопедичного напрямку в навчанні іноземних мов.....	16
1.3 Основні ідеї методу активізації можливостей особистості і колективу..	24
1.4 Методичні принципи інтенсивної методики у навчанні іноземних мов	27
1.5 Організація та забезпечення навчального процесу з використанням методичних принципів інтенсивного навчання	41
1.6 Школа педагогічної майстерності Г. О. Китайгородської.....	46
Висновок до розділу	50
РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПРИНЦИПІВ	
ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ	
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	51
2.1 Типологія вправ в інтенсивному навчанні англійської мови	51
2.2 Формування компетентності у читанні з використанням принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови	56
2.3 Формування фонетичної і лексичної компетентності з використанням принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови	61
2.4 Формування граматичної компетентності з використанням принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови	65
2.5 Формування компетентності у говорінні з використанням принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови	68
2.6 Формування компетентності у писемному мовленні з використанням принципів інтенсивного навчання на заняттях з англійської мови	73
Висновок до розділу	78
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	83

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗЗО – заклад загальної середньої освіти

ІМ – іноземна мова

НМК – навчально-методичний комплекс

ВСТУП

Відкритість сучасного українського суспільства, розширення ділових і культурних контактів з країнами світової спільноти викликають потребу у фахівцях, які мають достатній рівень володіння іноземними мовами (ІМ) у сфері майбутньої навчальної та професійної діяльності. Іноземна мова набуває статусу важливого ресурсу для соціального та професійного зростання майбутніх фахівців та є обов'язковою умовою участі нашої країни у Болонському процесі. Сьогодні, коли інтенсифікуються міжнародні контакти, заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) мають забезпечити учнів можливістю сформувати такі навички спілкування ІМ, які б допомагали їм у майбутньому здійснювати професійну комунікацію та обмін досвідом на міжнародному рівні.

Вивчення ІМ сприяє різнобічному розвитку особистості, оскільки створює умови для вільного спілкування, відкриваючи цим самим доступ до скарбниць людської мудрості і життєвого досвіду, прискорюючи таким чином прогрес усього суспільства.

Сьогодення настільки насичене інформативно, що вимагає від небайдужих педагогів звертати увагу на новітні інтенсивні, активні методи навчання, які перебувають у межах міждисциплінарних досліджень і сприятимуть швидкому засвоєнню великої кількості необхідної інформації, активізуючи творчий потенціал дітей, учнів, студентів [29].

Питання запровадження принципів інтенсивної методики в освітній процес вивчали О. І. Зимня, А. А. Крашенніков, В. М. Александров, І. Б. Ворожцова, Н. К. Скляренко, А. А. Віцюк, О. Г. Квасова, Є. С. Крюкова, Т. С. Мазур, Л. Л. Парасіч, С. І. Стрілець, В. М. Тітова, В. М. Харенко, О. А. Щербак, А. Н. Щукин, Л. М. Яценко та ін. Однак чільне місце займають напрацювання Георгія Лозанова та Галини Олександрівни Китайгородської.

Інтенсифікація навчання ІМ як продуктивний спосіб поліпшення іншомовної підготовки учнів ЗЗСО передбачає зміни якісних чинників

навчального процесу та досягнення бажаних результатів за рахунок активізації діяльності учнів та оптимізації управління процесом навчання [1, с. 9].

Актуальність дослідження та використання принципів інтенсивної методики навчання обумовлена вимогами, висунутими сьогодні до удосконалення процесу навчання ІМ в школі, а також психолого-педагогічними умовами забезпечення оптимізації та ефективності навчального процесу.

Об'єкт – процес навчання із застосуванням елементів інтенсивної методики при вивченні іноземної мови.

Предмет – застосування елементів інтенсивної методики при вивченні англійської мови у ЗЗСО.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності використання принципів методичної системи інтенсивного навчання іноземних мов для підвищення результативності роботи вчителя у процесі формування мовних та мовленнєвих компетентностей учнів ЗЗСО.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- вивчити теоретичні основи методики інтенсивного навчання;
- дослідити історію розвитку та становлення методичних принципів інтенсивного навчання іноземних мов;
- зазначити аспекти виникнення та розвитку сугестопедичного напрямку в навчанні іноземних мов;
- проаналізувати основні положення методики інтенсивного навчання;
- описати методичні принципи інтенсивної методики у навчанні іноземних мов;
- схарактеризувати основні ідеї методу активізації можливостей особистості і колективу;
- розкрити сутність прийомів і засобів, які можуть сприяти інтенсифікації навчального процесу на уроках англійської мови у ЗЗСО;
- дослідити процес організації та забезпечення навчального процесу з використанням методичних принципів інтенсивного навчання;

– ознайомитися із особливостями роботи Школи педагогічної майстерності Г.О. Китайгородської.

– визначити можливості застосування методичних принципів інтенсивного навчання при розвитку мовних та мовленнєвих компетентностей учнів у ЗЗСО.

Для розв'язання висунутих завдань застосовано такі **методи дослідження**: теоретико-аналітичний (вивчення й аналіз методичної, педагогічної, психологічної, психолінгвістичної, соціально-культурологічної літератури з проблеми дослідження); загальнодидактичний (аналіз чинних програм, підручників, навчальних посібників з ІМ) та метод вивчення й узагальнення досвіду роботи прихильників інтенсивних методів навчання; критичний аналіз власного досвіду роботи зі школярами.

Матеріалом дослідження слугували наукові праці методистів, чинні підручники, література з психології, посібники з методики викладання ІМ та власний досвід, яким послуговувалися під час проходження виробничої педагогічної практики у 10 класі Чортківської гімназії ім. М. Шашкевича, асистентської практики у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка та практичної роботи вчителем англійської мови Чортківської гімназії ім. М. Шашкевича.

Результати дослідження **апробовано** на наукових конференціях студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2018 н. р. та у 2020 н. р. Опубліковано дві статті: «Застосування елементів інтенсивної методики у навчанні іноземних мов» [23] та «Принципи інтенсивного навчання іноземних мов» [20].

На засіданні студентського наукового гуртка *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур* було представлено доповідь на тему: «*Методичні принципи інтенсивного навчання англійської мови у ЗЗСО*».

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її основних положень та висновків на уроках англійської мови у ЗЗСО, а також при написанні курсових і дипломних робіт, при укладанні методичних

посібників, на засіданнях студентського наукового гуртка *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур* та при проведенні занять у закладах вищої освіти у курсі «Методика навчання іноземних мов і культур».

Структура роботи: дипломний проект складається із змісту, вступу, двох розділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Предметний зміст інтенсивного навчання іноземної мови обумовлюється Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, соціальним замовленням щодо бажаного рівня іншомовної підготовки випускників ЗЗСО, що окреслюють обсяг та характер мовного матеріалу для засвоєння, а також мовленнєві компетентності, які слід розвивати.

Зміст інтенсифікація навчання ІМ в умовах ЗЗСО передбачає чітку окресленість лексико-граматичного матеріалу та тематико-ситуативного атласу, що має відповідати конкретним етапам розвитку іншомовних вмінь учнів.

У дипломній роботі ми дослідили методичні принципи інтенсивного навчання англійської мови у ЗЗСО:

у першому розділі розглянули історію розвитку та становлення методичних принципів інтенсивного навчання ІМ: проаналізували основні положення методики інтенсивного навчання, зазначили аспекти виникнення та розвитку сугестопедичного напрямку в навчанні ІМ; схарактеризували основні ідеї методу активізації можливостей особистості і колективу; описали методичні принципи інтенсивної методики у навчанні ІМ; дослідили процес організації та забезпечення освітнього процесу з використанням методичних принципів інтенсивного навчання; вивчили та описали основні засади Школи педагогічної майстерності Г. О. Китайгородської;

у другому розділі розглянули аспекти застосування методичних принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови у ЗЗСО, а саме: типологію вправ за навчально-методичним комплексом *English Through Communication*, схарактеризували можливість формування мовних та мовленнєвих компетентностей учнів з використанням принципів інтенсивного навчання на уроках англійської мови у ЗЗСО.

Аналіз наукової та науково-методичної літератури дає нам можливість зробити такі висновки:

Процес інтенсифікації навчання ІМ потребує спеціального підготовчого етапу, на якому здійснюються точне визначення тем і ситуацій, науково обґрунтований відбір мовного матеріалу, а також пошук найбільш ефективних прийомів для його засвоєння.

Ефективна організація навчання ІМ у ЗЗСО в сучасних умовах вимагає подальшого удосконалення методики інтенсивного навчання.

Враховуючи нові соціальні замовлення суспільства стосовно підвищення рівня іншомовної освіти в усіх освітніх ланках, особливу увагу привертає можливість використання інтенсивної методики в ЗЗСО.

Чисельні публікації прихильників інтенсивних методик показали, що їх правильне застосування дозволяє досягти вражаючих результатів у навчанні іноземної мови як за обсягом засвоєного, так і за термінами навчання.

Відмінна риса інтенсивного навчання – установка на мимовільне запам'ятовування, що забезпечується створенням на заняттях атмосфери емоційного підйому, супровід мовної комунікації паралінгвістичними засобами, максимальним використанням ритмічних і музичних особливостей реплік і висловлювань. Учні не усвідомлюють, що вони вчаться, так як створюється сильна ілюзія реальної комунікації.

Ефективність навчання залежить від групової співпраці, можливе лише в умовах максимальної доброзичливості і тактовності. Сугестопедагогіка обходить традиційну установку на навчання як тяжку працю і, використовуючи різні форми навіювання, забезпечує більшу впевненість у власних силах і полегшує тому, хто навчається, перехід від навчання до самонавчання. Найчастіше прийоми сугестопедії вписуються в інші системи навчання, сприяють посиленню їх емоційного впливу, але в ряді випадків зазначені прийоми стають провідним. «Мінусами» в тій чи іншій спробі реалізації сугестопедії є, як правило, низький професійний рівень викладачів і непродумані сценарії реалізації «занурення».

Основні положення сугестопедичної теорії дозволяють зробити висновок про те, що сугестопедична система навчання в цілому дає такі ефекти:

- забезпечує інтенсифікацію в освоєнні матеріалу, що викладається, до меж, немислимих при використанні інших відомих методик у педагогічних процесах;

- допускає скорочення часу щоденного навчання до 4 годин;
- звільняє від великих навантажень виконання домашніх завдань;
- призводить до почуття емоційного та фізичного комфорту;
- має психотерапевтичний ефект при функціональних захворюваннях або функціональних компонентах органічних захворювань.

Погоджуючись з думкою дослідників про те, що підвищення ефективності навчання ІМ може йти через удосконалення існуючих загальновизнаних методів, ми поділяємо думку про нагальну потребу створення нових ефективних технологій навчання ІМ на основі сучасних досягнень нейрофізіології, психології, психолінгвістики, педагогіки, соціології, лінгвосоціології і культурології.

Безсумнівно, що найбільша перевага застосування методики інтенсивного навчання полягає у дуже швидкому отриманні результатів: вже на другий день занять учень спілкується англійською мовою, використовуючи мовні кліше, вивчені на першому занятті.

Також істотною перевагою слугують психологічні основи даної методики, які дозволяють створити психологічно комфортну обстановку на заняттях, і використовуються для більш ефективного навчання.

В методиці інтенсивного навчання є також і низка недоліків. Наприклад, надто великий обсяг нового матеріалу, що дається за одне пред'явлення (150-200 нових слів, 30-50 мовних кліше і кілька типових граматичних явищ). Недоліком також є те, що учнів навчають, перш за все, усним формам спілкування: читанню та аудіюванню; письмові ж форми спілкування при цьому стають другорядними, чого допускати в жодному разі не можна.

Вивчення досвіду роботи вчителів ІМ, аналіз навчально-методичних комплексів з англійської мови, певний особистий досвід роботи дають нам підстави стверджувати, що чинна методика навчання іншомовного мовлення в ЗЗСО має ще суттєві недоліки і не в змозі повною мірою задовольнити високі програмні вимоги. Метод інтенсивного навчання не може бути використаний в оригінальному вигляді у шкільній практиці. Незважаючи на значну кількість досліджень навчання іншомовного мовлення, проблема формування комунікативних умінь в інтенсивних методах навчання ІМ і, зокрема в методі активізації резервних можливостей особистості та колективу Г. О. Китайгородської, залишається неадаптованою до шкільного навчання. Хоча, зазначимо, що дослідники інтенсивної методики частіше стали звертати увагу на можливість її застосування в умовах ЗЗСО.

Однак і в ЗЗСО досвідчені вчителі успішно використовують прийоми роботи, властиві цьому методу: використовують прийоми, які активізують свідомі і підсвідомі процеси психіки для створення великої і міцної мовної бази; розробляють завдання, що мотивують спілкування та оптимально організовують колективну взаємодію учнів між собою і з вчителем.

Саме практика показала, що використання навіть окремих положень інтенсивного навчання дає позитивні результати. Однак принципово нову якість в навчально-виховному процесі може бути досягнуто лише тоді, коли всі положення інтенсивного навчання, відображені в його принципах, будуть представлені в цілісній системі.

Віра в успіх кожного, доброзичливість як основа взаємин між викладачем та учнями, між самими учнями; авторитет викладача та його творча роль: високовмотивована навчальна діяльність, яка спрямована на опанування змісту навчання, – все це стимулює і забезпечує розкриття резервів особистості тих, хто навчається.

Ми зробили висновок про важливість створення принципів інтенсивного навчання для методики викладання іноземних мов та доцільність і ефективність

використання методичних принципів інтенсивного навчання для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів на уроках англійської мови у ЗЗСО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров В. М. Возможі шляхи інтенсифікації навчання іноземної мови в умовах сучасної середньої школи. *Вісник Запорізького національного університету*. № 2. 2009. С. 9-15.
2. Бухбиндер В. А., Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. Київ : Вища школа, 1988. 344 с.
3. Варденга М. Говорящая книга. Санкт-Петербург, «Азбука-классика», 2009. С. 171-173.
4. Віцюк А. А. Становлення та розвиток основних положень методики інтенсивного навчання іноземних мов: головні ідеї та принципи. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 10. Ч. 1. 2011. С. 178-187.
5. Гражевич Т. Метод Галины Китайгородской – путь к жизненному успеху! *Лица года. Конкурс*. №. 5. 2006. URL : <http://www.kitaygorodskaya.ru/about-us/metod-galiny-kitajgorodskoj-put-k-zhiznennomu-uspekhu.html>
6. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. Щецин : Вид-во WSAP, 2005. 170 с.
7. Квасова О. Г. Интенсивное обучение английскому языку в 5 классе средней школы : введение текста-полилога. *Іноземні мови*. 2000. № 1. С. 15- 17.
8. Китайгородская Г. А. Интенсивное обучение иностранным языкам. Метод активизации: актуальные проблемы развития. Москва : Научно-исследовательский центр «Школа Китайгородской», 2004. URL : www.kitaygorodskaya.ru
9. Китайгородская Г. О. Интенсивное обучение иностранным языкам. Теория и практика : Учебно-методическое пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Высшая школа, НОЦ «Школа Китайгородской», 2009. 227 с.
10. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Высшая школа, 1986. 344 с.

11. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. Москва : Изд-во Московского университета, 1986. 175 с.
12. Китайгородская Г. А. Принципы интенсивного обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 1988. № 6. С. 61–68.
13. Китайгородская Галина. Расширяю пространство счастья. *Журналист*. 11. 06. 2013. URL : <http://www.kitaygorodskaya.ru/about-us/media-about-us/rasshiryayu-prostranstvo-schastya.html>
14. Китайгородская Г. А. Уникальность иностранного языка как учебного предмета. URL : <http://www.kitaygorodskaya.ru/about-us/news/kulturatv.html>.
15. Крюкова Є. С. Зміст та значення оптимізації та інтенсифікації навчання іноземної мови. URL : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1035>
16. Лемешевская М. А. Интенсивный метод обучения иностранным языкам в школе. URL : <http://festival.1september.ru/articles/632743/>
17. Леонтьев А. А. Педагогическое общение. Под ред. М.К. Кабардова. 2-е изд., перераб. и дополн. Москва-Нальчик, 1996. 96 с.
18. Лозанов Г. Суггестология. Методика преподавания иностранных языков за рубежом. Москва : Прогресс, 1976. 226 с.
19. Лозанов Г. К. Суггестопедия в преподавании иностранных языков. *Методы интенсивного обучения иностранным языкам* : Сб. научн. тр. / Отв. ред. С. И. Медьник. Москва : Изд-во МГПИИЯ им. М. Тореца, 1979. Вып. 5. С. 53-62.
20. Лукіянець Л. С. Принципи інтенсивного навчання іноземних мов. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Вип. 12. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2021. С. 27–28.
21. Мазур Т. С. Принципи інтенсивного навчання іноземній мові. URL : http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Pedagogica/73012.doc.htm

22. Мельник Є. Ю. Використання уяви як психотерапевтичний фактор в інтенсивному навчанні іноземних мов. *Іноземні мови*. 2000. № 3. С. 47–49.
23. Міщишин Л. С. Застосування елементів інтенсивної методики у навчанні іноземних мов. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Вип. 12. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. С. 27-28.
24. Методика изучения языков. Метод Лозанова. Суггестология – изучение внушения и внушаемости. *URL* : <http://filolingvia.com/publ/67-1-0-104>
25. Олешков М. Ю. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Нижний Тагил : НТГСПА, 2011. 144 с.
26. Парасіч Л. Л. Інтенсивне навчання англійській мові у середній школі за навчально-методичним комплексом English Through Communication. *Іноземні мови*. 2000. № 2. С. 12-13.
27. Певна С. Є. Основні підходи до викладання англійської мови в контексті формування суб'єктної позиції студентів. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. № 2. С. 37-42.
28. Склярєнко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов. *Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов* : зб. наук. праць. Київ : КДППМ, 1992. С. 9–14.
29. Стрілець С. І. Інтенсивні методи навчання: суггестопедагогіка – за і проти. *URL* : archive.nbuiv.gov.ua/...Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_96/...
30. Тарнопольский О. Б., Кожушко С. П. Методика обучения английскому языку : Уч. пос. Киев : Ленвит, 2004. 192 с.
31. Щербак О. А. Навчання старшокласників середньої загальноосвітньої школи французького писемного мовлення на основі інтенсивної методики : дис. на здобуття вч. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Київ, 2002. 17 с.

32. Щукин А. Н. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам : Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Филоматис, 2010. 188 с.